

SPAȚIUL URBAN ȘI SIMBOLURILE LIBERTĂȚII: BARICADA DE LA INTERCONTINENTAL ÎN CONTEXTUL CĂDERII REGIMULUI CEAUȘESCU

Constantin BARA*

* Asistent Cercetare – Institutul Revoluției Române din Decembrie 1989, București (România)

E-mail: costelbara77@yahoo.com

Abstract

Using Pierre Nora's concept of the "site of memory," according to which such a site is not merely a physical space but also a cultural and symbolic construct, this study analyzes the barricade near the Intercontinental Hotel, built during the night of December 21–22, 1989. Our approach begins with a chronological analysis of the events that took place in Timișoara and Bucharest between December 16 and 22, 1989, focusing on the causes that led to the construction of the Intercontinental Barricade, the process of its creation, its symbolism, the way the Party and state leadership reacted to it, and the effects it produced. Without disregarding specialized scholarship, the study is based on a series of testimonies published in „Caietele Revoluției” and other memoir volumes, video broadcasts from the time of the events, eyewitness accounts, and official transcripts. Through a critical reading of these sources, the study demonstrates that the barricade at the Intercontinental represented a turning point in the process of delegitimizing Ceaușescu's regime – the moment when fear was replaced by a sense of collective solidarity. On the morning of December 22, 1989, after the repressive forces destroyed the barricade, killed dozens of participants, and arrested many demonstrators, workers from the major industrial platforms of Bucharest overcame their fear and took to the streets to protest, thus continuing the spirit of resistance embodied by the barricade. Therefore, the barricade erected on the evening of December 21–22

can be understood as a foundational moment in the collapse of the communist regime, illustrating both the failure of state repressive mechanisms in the face of a major crisis and the (re)birth of a common consciousness, as well as confirming the determination of Romanians to bring about genuine political change.

Keywords: Romanian Revolution, Intercontinental Barricade, political change, symbols of freedom, fall of the Ceaușescu regime.

Introducere

Baricada de lângă Hotelul Intercontinental din București, care a fost construită în noaptea dintre 21 și 22 decembrie 1989, a rămas în mentalul colectiv drept unul dintre cele mai importante și sângeroase momente ale Revoluției Române din Decembrie 1989. Pe 21 decembrie 1989, după ce mitingul de susținere pe care Nicolae Ceaușescu îl organizase s-a spart, manifestanții din București care se aflau lângă Hotelul Intercontinental au decis, în jurul orei 17, să ridice o „baricadă” transversală care să-i separe de forțele de ordine desfășurate în perimetrul dintre Sala Dalles și Piața Romană. Folosind conceptul de „loc al memoriei” teoretizat de Pierre Nora¹, conform căruia un loc al memoriei nu este doar un spațiu fizic, ci un construct cultural și simbolic, studiul nostru își propune să analizeze procesul de construcție al Baricadei de la Inter, dar și însemnătatea simbolică a acesteia. Cu toate că Baricada a fost construită ad-hoc, din garduri metalice, grilaje, bănci și containere de gunoi, semnificația pe care revoluționarii i-au atribuit-o în acele momente a transformat-o într-un simbol al unității și al rezistenței.

Spre deosebire de alte evenimente istorice, studierea Revoluției Române din Decembrie 1989 presupune un alt tip de abordare din partea istoricilor întrucât s-a desfășurat neașteptat, rapid și violent, în circumstanțele întru-totul excepționale. Caracterul spontan al manifestațiilor, absența unei structuri organizatorice prestabilite și succesiunea haotică a evenimentelor nu au permis consemnarea acestora², așadar istoricii trebuie să se îndrepte spre metode de cercetare din sfera sociologiei, a jurnalismului și antropologiei. Astfel, pentru a putea reconstitui cât mai fidel dinamica evenimentelor din noaptea de 21 spre 22 decembrie 1989 din București, studiul nostru are la bază mărturiile de istorie orală ale celor implicați în construcția Baricadei, cât și

¹ Pierre Nora (coord.), *Les Lieux de mémoire*, vol. I, *La République*, Paris, Editura Gallimard, 1997, p. 7.

² Cristian Dumitrescu, *Contextul și desfășurarea Revoluției Române din decembrie 1989 la Craiova: „Știm ce-a fost la Timișoara”* în „Anuarul Institutului Revoluției Române din Decembrie 1989”, vol. I/ 2023, pp. 100-101.

declarațiile participanților care se regăsesc consemnate în publicația „Caietele Revoluției”, apărută sub egida Institutul Revoluției Române din Decembrie 1989. De asemenea, vom utiliza și videoclipuri surprinse în acele zile, apărute recent în spațiul public.

*Contextul prăbușirii regimului lui Nicolae Ceaușescu:
izbucnirea Revoluției la Timișoara*

Denumit de unii istorici drept „Annus mirabilis”³, anul 1989 a fost marcat atât de prăbușirea regimurilor comuniste din Europa Centrală și de Est, cât și de o serie de transformări geopolitice profunde. „Marea transformare din Est” a cunoscut însă specificități locale: în iunie 1989, în Polonia, Sindicatul „Solidaritatea” a câștigat alegerile. În Ungaria, regimul granițelor a fost schimbat provocând o migrație spre Vest, iar pe 9 noiembrie 1989, în Germania de Est, avea să cadă Zidul Berlinului deschizând calea spre reunificarea Germaniei. În acest timp, în Cehoslovacia, pe 17 noiembrie 1989, circa 300.000 de demonstranți s-au adunat în Piața Wenceslas din Praga și au cerut reforme democratice, doleanțe concretizate prin venirea la putere a unui guvern democrat și numirea lui Václav Havel în funcția de președinte al Cehoslovaciei. Nici Bulgaria și România nu au fost ocolite de efectul dominoului, iar regimurile comuniste din aceste țări au sucombat, la rândul lor.

În decembrie 1989, spre deosebire de alte state comuniste, care fie deja cunoscuseră schimbări politice, fie erau angrenate într-un proces de reformă, regimul lui Nicolae Ceaușescu părea de neclintit. Cel de-al XIV-lea Congres al Partidului Comunist Român, desfășurat între 20 și 24 noiembrie 1989 la București, a reprezentat unicul moment în care dictatorul ar fi putut să fie revocat prin pârghii legale de la conducerea partidului. Speranțele românilor legate de acest congres erau foarte mari întrucât, în rândul populației, se răspândise zvonul conform căruia Nicolae Ceaușescu ar urma să se retragă și să fi înlocuit cu fiul său, Nicu Ceaușescu. Zvonurile și speranțele au fost însă spulberate în zilele desfășurării Congresului prin realegerea lui Nicolae Ceaușescu în funcția de secretar general⁴. Mai mult, românii erau încurajați să strângă rândurile în jurul „Conducătorului Suprem”, întrucât „PCR consideră că întoarcerea la sistemul multi-partid în sistemul socialist este complet greșită și dăunătoare, pentru că netezește drumul pentru o revenire la formele anacronice ale sistemului politic capitalist [...] existența unui singur partid al

³ Vladimir Tismăneanu, *Anul 1989 sau cum se naște o situație revoluționară* <https://www.contributors.ro/anul-1989-sau-cum-se-naște-o-situație-revoluționara>, accesat la 15.08.2025.

⁴ Adam Burakowski, Aleksander Gubrynowicz, Pawel Ukielski, 1989. *Toamna Națiunilor*, Iași, Polirom, 2013, p. 332.

clasei muncitoare și consolidarea unității poporului în jurul partidului este o necesitate obiectivă”⁵. În pofida dorinței românilor de schimbare, alimentate de transformările ce cuprinseseră lagărul socialist și despre care erau informați prin intermediul posturilor de radio occidentale, evoluțiile de pe scena politică internă nu au urmat calea perestroikăi și a glasnostului promovate de Mihail Gorbaciov.

Nici conturarea unei opoziții interne care să-l înlăture pe Nicolae Ceaușescu nu a fost posibilă. Singurul gest de disidență internă a fost făcut de șase foști demnitari comuniști care, prin intermediul unei scrisori trimise către posturile de radio din Occident în martie 1989, atrăgeau atenția asupra politicii interne și externe a lui Nicolae Ceaușescu. Scrisoarea deschisă, semnată de Gheorghe Apostol, fost prim-secretar al Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român, vicepreședinte al Consiliului de Miniștri și președinte al Uniunii Sindicatelor, Alexandru Bârlădeanu, fost membru al Biroului Politic, al Comitetului Politic Executiv al CC al PCR, președinte al Consiliului de Stat al Planificării și vicepreședinte al Consiliului de Miniștri, Corneliu Mănescu, fost ministru al Afacerilor Externe și președinte al Adunării Generale a ONU, Constantin Pârvulescu, membru fondator al PCR și fost membru în Biroul Politic al PCR, Grigore Răceanu, veteran al PCR și Silviu Brucan, fost ambasador și redactor-șef adjunct al ziarului „Scânteia”⁶. Aceasta a fost citită pe 11 martie 1989 la posturile de radio „BBC”, „Vocea Americii” și „Europa Liberă” și condamna nerespectarea Actului Final de la Helsinki, nerespectarea Constituției, politica economică a regimului Ceaușescu și planul sistematizării teritoriale a satelor și orașelor⁷. Nicolae Ceaușescu a adus la cunoștință această acțiune membrilor din Comitetul Politic Executiv și a calificat-o ca fiind a unor „derbedei politic, declasați și moral și politic”, influențați de serviciile secrete americane și de ce se întâmpla în Uniunea Sovietică⁸.

Într-un context în care orice încercare de revoltă și opoziție părea sortită eșecului, scânteia Revoluției avea să se aprindă la Timișoara, pe 16 decembrie 1989. Trebuie însă să menționăm că o încercare de revoltă a existat și la Iași, pe 14 decembrie 1989. Pe fondul evoluțiilor din spațiul Republicii Socialiste Sovietice Moldovenești, un grup denumit „Frontul Popular Român”,

⁵ *** , *Activitatea ideologică și politico-educativă, parte integrantă a procesului revoluționar de edificare a socialismului, de formare a omului nou. Făurirea noii orânduiri cu poporul și pentru popor în „Scânteia”*, 18 octombrie 1989.

⁶ Constantin Corneanu, Florian Banu, *Omul și timpul: Scrisoarea celor 6* <https://www.youtube.com/watch?v=-qzLtQUyx74&t=3s>, accesat la 14.07.2025.

⁷ Ioan Scurtu, *Revoluția Română din Decembrie 1989 în context internațional*, București, Editura Enciclopedică, 2006, p. 92

⁸ *Ibidem*.

reunit sub coordonarea lui Ștefan Prutianu, a încercat să organizeze o mișcare de revoltă împotriva regimului dictatorial al lui Nicolae Ceaușescu. Conform planului, fiecare membru al grupului inițial era responsabil cu recrutarea a trei persoane care, la rândul lor, urmau să recruteze alte trei persoane. Prin acest mecanism de extindere tip lanț, inițiatorii puteau să mobilizeze un număr mare de oameni într-un timp scurt, fără ca aceștia să se cunoască între ei⁹: „Cei convocați în Piața Unirii din Iași, pe 14 decembrie 1989, orele 16, ar fi trebuit să aibă asupra lor un înscris cu poezia «Deșteaptă-te, române» a lui Andrei Mureșanu și o lumânare ce urma să fie aprinsă în momentul oportun. La umbra statuii lui Cuza ar fi urmat să ia cuvântul câțiva dintre noi și anume: Prutianu ar fi trecut în revistă situația dezastruoasă a economiei românești, Titi Iacob ar fi prezentat situația muncitorilor, nivelul de trai extrem de scăzut, eu [n.n. Cassian Maria Spiridon] ar fi trebuit să vorbesc despre genocidul cultural impus de dictatura comunistă. În tot acest timp s-ar fi strigat lozinci gen «Jos dictatura!», «Jos comunismul», «Vrem democrație», «Vrem libertate». [...] ne-am fi prins de mână într-o mare horă a unității de simțire și ideal, am fi aprins lumânări și am fi cântat «Deșteaptă-te, române!»”¹⁰. Planul însă nu a putut să fie pus în practică, întrucât a fost deconspirat de Securitate, iar organizatorii au fost arestați¹¹.

Cu toate că revolta ieșenilor a fost deconspirată și nu s-a mai putut desfășura, aceasta rămâne reprezentativă pentru starea de spirit a românilor din acele zile. Astfel, după doar două zile, în Timișoara avea să izbucnească o revoltă populară ce avea să determine sfârșitul regimului Ceaușescu. Pe 15 decembrie, în fața casei parohiale a preotului reformat László Tőkés, mai mulți credincioși s-au strâns și au început să protesteze împotriva deciziei judecătorești de evacuare a pastorului. În ciuda încercărilor autorităților locale de a calma situația, mulțimea a început să huiduie și să strige lozinci anticeaușiste. Nici măcar îndemnul lui Tőkés de a pleca spre casele lor nu a convins mulțimea furioasă, astfel încât un grup compact de timișoreni a rămas în fața casei sale până în ziua următoare¹². A doua zi, pe 16 decembrie, Nicolae Ceaușescu i-a comunicat personal lui Radu Bălan, prim-secretarul Comitetului Județean de Partid, să-l evacueze pe Tőkés din casa parohială și

⁹ Constantin Corneanu, *Victorie însângărată decembrie 1989. Premisele, izbucnirea și desfășurarea Revoluției Române din Decembrie 1989*, Târgoviște, Editura Cetatea de Scaun, 2014, pp. 440-441.

¹⁰ Cassian Maria Spiridon, *Iași, 14 decembrie 1989. Începutul revoluției române*, Ediția a III-a revizuită și completată, Iași, Editura Timpul, 2014, p. 14.

¹¹ Ioan Scurtu, *op. cit.*, p. 179.

¹² Adam Burakowski, Aleksander Gubrynowicz, Pawel Ukielski, *op. cit.*, pp. 336-337.

să-l transfere la Mineu, lucru care s-a și întâmplat în jurul orei 3 dimineața¹³. Mutarea pastorului nu a mai avut însă efecte asupra mulțimii care, pe tot parcursul zilei, intraseră în conflict cu forțele de ordine. Confruntările dintre protestatari și trupele de Miliție și Securitate au început în jurul orei 17.30 și au durat până în jurul orei 21.00, soldându-se cu o victorie a timișorenilor.

Abia în seara zilei de 16 decembrie, autoritățile de la Timișoara au realizat cât de gravă era, de fapt, situația. Radu Bălan, depășit de împrejurări, a cerut ajutor de la București. La ora 21.00, Iulian Vlad a organizat o ședință cu toți șefii departamentelor din Securitate în urma căreia s-a decis formarea unei echipe speciale care să meargă la Timișoara și să preia comanda operațiunilor care vor urma să se desfășoare¹⁴. Astfel, pe 17 decembrie, la ora 06.30, Emil Macri și o trupă operativă au ajuns în Timișoara și au preluat coordonarea operațiunilor care aveau ca scop restaurarea liniștii în orașul de pe Bega¹⁵. Convinși de faptul că Macri va reuși să gestioneze situația de la Timișoara, Nicolae Ceaușescu a anunțat în ședința Comitetului Politic Executiv, care a avut loc la ora 10.00, că situația din Timișoara e sub control, iar mai apoi, în jurul orei 12.00, că va pleca în Iran. În paralel, la Timișoara, unitățile militare din oraș au început să defileze pe arterele principale pentru a intimida timișorenii, însă manevrele militare nu au avut efectul scontat. În Piața Maria s-au strâns circa 4.000 de oameni care scandau „Nu vă fie frică” și „Jos Ceaușescu”, iar alții au mers să atace Comitetul Județean de Partid. Văzând că nu poate stăpâni situația, Radu Bălan l-a contactat pe gen. Vasile Milea, ministrul Apărării Naționale, care a ordonat Armatei să intervină și să intre în stare de luptă, în județul Timiș declarându-se stare de necesitate. Astfel, în oraș au fost trimise subunități militare, dotate cu tehnică de luptă. La aflarea veștii că situația tot nu s-a liniștit, Nicolae Ceaușescu l-a trimis la Timișoara pe Ion Coman, șeful Secției militare și de justiție din CC, iar ulterior, Vasile Milea pe generalii Ștefan Gușă, Victor Stănculescu, Mihai Chițac iar Tudor Postelnicu pe Constantin Nuță, aceștia ajungând în jurul orei 16.30. În acest context, structurile de forță intensifică focul, ucigând 59 de persoane și rănind alte 185.

Asigurat fiind de Ion Coman că situația este sub control la Timișoara, Nicolae Ceaușescu a plecat în dimineața zilei de 18 decembrie 1989 în Iran, lăsându-i la conducerea țării pe Emil Bobu și Elena Ceaușescu. Cu toate că represiunea fusese una violentă, în jurul orei 09.00, lucrurile încep să se

¹³ *Ibidem*, p. 337.

¹⁴ *Ibidem*, p. 338.

¹⁵ Alesandru Duțu, *Revoluția din decembrie 1989. Cronologie*. Ediția a II-a, revizuită și adăugită, Craiova, Editura Sitech, 2010, p. 92.

tensioneze din nou în orașul de pe Bega. Grupuri de oameni merg spre centrul orașului și își continuă protestul, cu toate că forțele de ordine patrulau prin oraș și făceau arestări. A doua zi, pe 19 decembrie, protestele timișorenilor au început deja să capete proporții de masă întrucât muncitorii de la întreprinderile „6 Martie”, „Azur”, „Elba” și „Solventul” organizează mitinguri și greve în care își exprimă nemulțumirile față de politicile de austeritate ale regimului Ceaușescu și scandează lozinci împotriva dictatorului. Văzând gravitatea situației, Radu Bălan a mers la Întreprinderea „Elba” pentru a calma muncitorii care protestau în curtea acesteia, însă a ajuns la concluzia că nu se poate restabili liniștea atât timp cât Armata este prezentă. Astfel, în urma unor discuții dintre generalii Ștefan Gușă și Vasile Milea, se ordonă retragerea TAB-urilor și a unor părți din efective, interzicând totodată folosirea armelor.

Așadar, în contextul retragerii efectivelor militare de pe străzi, în ziua de 20 decembrie la Timișoara s-a instituit starea de grevă generală în rândul muncitorilor. În unele dintre întreprinderile din zonă, muncitorii au plănuit o manifestație de stradă împotriva dictatorului, la care s-au alăturat angajații altor întreprinderi locale, hotărând însă să nu meargă direct spre centrul orașului, ci să treacă mai înainte prin zona Ambasadei Iugoslaviei, pentru ca personalul de acolo să anunțe posturile de radio occidentale despre situația din Timișoara, și apoi spre platforma Gării de Nord pentru a mai aduna muncitori¹⁶. Grupul compact s-a îndreptat mai apoi spre centrul orașului, în timp ce manifestanții strigau lozinci precum „Libertate”, „Ceaușescu vinovat pentru morții din Banat”, „Jos Ceaușescu” sau „Azi în Timișoara, mâine-n toată țara”¹⁷. În jurul orei 12.30, balconul Operei din Timișoara a fost cucerit de timișoreni și, din inițiativa lui Lorin Fortuna, s-a format un „comitet de coordonare și conducere” care a formulat un program de revendicări pe baza căruia să negocieze cu reprezentanții Partidului cu scopul de a democratiza țara¹⁸. Alertat de cele petrecute la Timișoara, Constantin Dăscălescu a decis să meargă personal pentru a vedea ce se întâmplă. Odată ajuns, acesta spune că este dispus să primească o delegație formată din trei persoane cu care să dialogueze¹⁹, prilej cu care Ioan Savu întocmește o listă cu revendicări:

„Demisia președ. Ceaușescu
Demisia guvernului
Alegeri libere

¹⁶ Lorin Fortună, *Semnificația zilei de 20 decembrie* în „Caietele Revoluției”, nr. 5(7)/ 2006, pp. 28-29.

¹⁷ *Ibidem*, p. 29.

¹⁸ *Ibidem*, p. 31.

¹⁹ Alesandru Duțu, *op. cit.*, pp. 122-123.

Înființarea unui centru de anchetă pentru lămurirea ordinii de la Timișoara

Tragerea la răspundere penală a celor vinovați

Punerea imediată în libertate a deținuților politici

Cine a dat ordin să tragă la Timișoara?

Să se dea imediat morții familiilor pt. a fi îngropați creștinește

Apariția în ac. seară la tv. a lui Ceaușescu pt. a informa opinia publică despre situația reală de la Timișoara

Libertatea presei

Libertatea radioului și televiziunii

Reforma învățământului”²⁰.

După ce i-au fost prezentate revendicările, Constantin Dăscălescu a început să facă presiuni asupra revoluționarului Ioan Savu și să-l amenințe, spunându-i că va fi învinovățit de toată situația creată la Timișoara. Acesta nu a renunțat în fața presiunilor, a ieșit din nou pe balconul Operei și s-a adresat mulțimii, fiind ovaționat. În urma negocierilor, în jurul orei 18.00, o parte dintre cei arestați au fost eliberați, însă celelalte revendicări au rămas fără răspuns. La rândul său, Dăscălescu l-a informat pe Nicolae Ceaușescu despre dialogul și revendicările revoluționarilor din Timișoara, dar nu despre toate, ci doar despre cele legate de eliberarea celor arestați și restituirea morților pentru a putea fi înmormântați creștinește²¹. Confruntându-se cu o situație nemaîntâlnită până atunci, Nicolae Ceaușescu a decis să informeze activul de partid despre cele întâmplate la Timișoara prin intermediul unei teleconferințe în care a calificat evenimentele drept o intervenție a trupelor străine care avea ca scop destabilizarea României. Totodată, dictatorul decide că este momentul să se adreseze și cetățenilor, așa că, în jurul orei 19.00, acesta ține o cuvântare transmisă la posturile de televiziune în care vorbește despre evenimentele de la Timișoara, mai ales despre cele din ziua de 17 decembrie, pe care le califică drept „teroriste [...] net fasciste, cu caracter provocator [...] în strânsă legătură cu cercurile reacționare, imperialiste, iredentiste și cu serviciile de spionaj din diferite țări străine”²². După transmiterea mesajului, Nicolae Ceaușescu a decis că este momentul să arate că beneficiază de susținerea românilor și îi solicită lui Barbu Petrescu să organizeze un miting de susținere în București prin intermediul căruia să condamne evenimentele petrecute la Timișoara²³.

²⁰ Documentul cu textul olograf a fost publicat în „Caietele Revoluției”, nr. 2/2005, p. 9.

²¹ Alesandru Duțu, *op. cit.*, pp. 122-123.

²² Nicolae Ceaușescu, *Cuvântarea din 20 decembrie completă* <https://www.youtube.com/watch?v=ioBKBXF3LEY>, accesat la 15.07.2025.

²³ Alesandru Duțu, *op. cit.*, p. 126.

Mitingul de susținere de la București

Conform unora dintre mărturii, se pare că mitingul de susținere de la București a avut la bază ideea lui Nicolae Ceaușescu, confirmată de Ion Dincă și Manea Mănescu, care spera că va atrage de partea sa populația României, obținând astfel girul pentru măsurile brutale de represiune ce urmau să fie luate împotriva timișorenilor²⁴. Totodată, mitingul trebuia să demonstreze că liderul de la București se bucura încă de încrederea românilor și că situația e sub control, amintind totodată de momentul său de glorie din august 1968, când a beneficiat de o reală adeziune din partea românilor pe fondul invaziei trupelor Pactului de la Varșovia în Cehoslovacia. Misiunea de organizare a mitingului i-a revenit lui Barbu Petrescu, prim-secretarul Comitetului Municipal de Partid. La miting vor fi mobilizați oamenii muncii din mai multe fabrici și uzine din București.

Părerile au fost însă împărțite în privința organizării mitingului. În timp ce Barbu Petrescu confirma ideea lui Ceaușescu și-l încuraja să o pună în aplicare, Silviu Curticeanu, șeful Cancelariei CC al PCR, considera că organizarea acestuia nu era o idee bună: „Organizarea aceluia miting a fost o inconștiență din partea lui Ceaușescu. Dvs. știți că cultul personalității (sic!) a fost creat de el și de mijloacele de propagandă, întrecerea laudativă, numai că la un moment dat el a crezut în tot ce spunea și la un moment dat el avea nevoie de mulțime, de stadioane, de sala congreselor ca să vorbească, nu de sala plenarelor. După ce vorbea și auzea acea baie de aplauze era liniștit, era altul, era reconfortant pentru el, crezând că este iubit de popor, astfel că a convocat mitingul pentru a doua zi. Dar a fost vorba și de inconștiența lui Barbu Petrescu care, prim-secretar fiind, putea să-i spună că nu e cazul să se organizeze acel miting. A creat chiar o revoltă generală în ce privește organizarea acestui miting”²⁵.

Înainte de organizarea mitingului, în jurul orei 10.00, Nicolae Ceaușescu a convocat o ședință a Comitetului Politic Executiv, la ora 10.30, în cadrul căreia a informat membrii despre creșterile salariale, a alocațiilor lunare, a pensiilor pe care urma să le anunțe la miting, fără a vorbi despre ceea ce s-a întâmplat la Timișoara²⁶ și pentru a-i invita la miting: „Joi dimineata, n-a pomenit un cuvânt despre Timișoara și derivatele ei. A informat doar că a hotărât să majoreze salariile minime, cu o sumă mică și să adauge ceva

²⁴ Alexandru Oșca, *Dincolo de Rubicon: 1989-Timișoara-1990*, Craiova, Editura Sitech, 2011, p. 182.

²⁵ Constantin Corneanu, *op. cit.*, p. 603.

²⁶ *** *Comunicatul Ședinței Comitetului Politic Executiv al CC al PCR din ziua de 21 decembrie 1989* în „Scântea”, 22 decembrie 1989, p. 1.

la ajutoarele pentru copii. La sfârșitul ședinței a comunicat laconic și parcă în treacăt: Comitetul Municipal București ne invită la o demonstrație a oamenilor muncii”²⁷. Chiar dacă unele persoane din anturajul apropiat al lui Nicolae Ceaușescu considerau că mitingul nu era o idee bună, conștientizând că situația era una delicată, diferită de cea din 1968, acestea nu au avut curajul să-i spună să renunțe la organizarea lui.

Pentru ca toate condițiile de securitate să fie îndeplinite, a fost organizat un dispozitiv format din 147 de cadre ale Miliției, dar și 300 de ofițeri îmbrăcați în civil, de la Școala de Perfecționare a Cadrelor de Miliție din București²⁸. Efectivele de securitate au fost dispuse în zece baraje și o rezervă. Dispozitivul militarilor din Comandamentul Trupelor de Securitate a fost constituită din opt plutoane a câte 24 de militari în termen, care erau îmbarcați în autobuze și dispuși în opt puncte din jurul Pieței Palatului. De asemenea, toate căile de acces spre Piața Palatului au fost blocate pentru a opri pătrunderea unor eventuali intruși care ar fi putut să destabilizeze mitingul și pentru a-i opri pe cei care voiau să plece²⁹.

În aceste condiții speciale urma să se desfășoare mitingul care avea să declanșeze mișcările de masă și să conducă, în final, la răsturnarea regimului Nicolae Ceaușescu. Mitingul a fost deschis la ora 12.00, conform programului stabilit, și a început cu discursurile unor „reprezentanți” ai oamenilor muncii care condamnau acțiunile huliganice de la Timișoara și se angajau să urmeze neabătut indicațiile secretarului general. Din public se auzeau lozinci precum „Vom munci și vom lupta, țara o vom apăra”, „Să înceteze manifestările șoviniste ale cercurilor străine” sau „România a ales. Socialism, pace, progres”. La ora 12.30 a venit și rândul lui Ceaușescu să vorbească. Acesta a declarat că era hotărât să restabilească „ordine” în țară și să asigure victoria socialismului în România. După aceste declarații, în jurul orei 12.31, în Piață s-a auzit un vuiet puternic, asemănător cu explozia unei petarde, ceea ce a determinat mulțimea să intre în panică.

Asupra acestui zgomot planează mai multe ipoteze. Martorul Ionel Dumitrescu, audiat la sediul Secției Parchetelor Militare, pe data de 30.10.2017 va declara: „În decembrie 1989 eram ofițer al MAPN, cu gradul de inginer colonel în cadrul Secției cu înzestrare cu materiale tehnice a Consiliului Politic Superior al Armatei. Unitatea unde activam purta numărul 02348 și avea în subordine UM 02381 și UM 02487 București. Ocupam funcția de

²⁷ Dumitru Popescu, *Am fost și cioplitor de himere: un fost lider comunist se destăinuie*, București, Editura Expres, 1994, p. 379.

²⁸ Constantin Corneanu, *op. cit.*, p. 604.

²⁹ *Ibidem*.

ofițer I, având ca principală atribuție de serviciu, asigurarea cu tehnică de propagandă specială - război psihologic [...] La 21.12.1989 de la unitatea unde activam au fost trimise patru autospeciale care au avut rolul de a amplifica sunetul, respectiv de a dubla sistemul celor de la Radiodifuziunea Română. Aceste autospeciale s-au aflat sub comanda lt. maj. Grumaz Alexandru. Conform planificării, cele patru autospeciale au fost instalate. Afirm în deplină cunoștință de cauză că una dintre autospeciale a fost sursa sunetului de joasă frecvență cu efect de panică, sunet care a provocat dezordine în mulțimea adunată în Piața Palatului, cu ocazia mitingului popular convocat de președintele Nicolae Ceaușescu. În timp, s-a acreditat ideea conform căreia acest sunet a fost generat de sovietici sau americani, însă realitatea este că sunetul a fost generat de una dintre cele patru autospeciale dispuse de UM 02348 București în perimetrul pieței”³⁰. Asemenea sunete au mai fost auzite și în Craiova sau alte orașe din România³¹. Recent, într-un interviu acordat istoricului Constantin Corneanu, lt. maj. Alexandru Grumaz declara că, în momentul în care sunetul s-a auzit, adormise și nu a putut să identifice sursa acestuia³². Când s-a auzit acel zgomot puternic, mulțimea a intrat într-o stare de panică, moment în care, după ce și-a revenit din uluirea care l-a cuprins, Nicolae Ceaușescu a repetat obsesiv „Alo!”, „Alo!”, și a cerut participanților să se așeze la locurile lor. Elena Ceaușescu, prezentă și ea în balcon, îl îndemna să le vorbească și le cerea să facă liniște³³.

Nicolae Ceaușescu a continuat discursul, în care anunța mărirea retribuției, a pensiilor, alocațiilor și a ajutoarelor sociale, însă nimeni nu-l mai asculta. Spre stupefacția și dezamăgirea dictatorului, bucureștenii, care fuseseră aduși cu forța la miting, au început să părăsească Piața Palatului. Însă, pe străzile centrale au început să se adune grupuri de demonstranți care scandau „Jos Ceaușescu”, „Români nu cedați”, „Veniți cu noi”³⁴. Deși forțelor de ordine li s-a spus să evacueze piața, manifestanții s-au regrupat în zonele învecinate și au început să strige lozinci anticeaușiste³⁵. La ordinul lui Nicolae

³⁰ Cătălin Ranco Pițu, *Rechizitoriu*, volumul I din 5 aprilie 2019, p. 55.

³¹ Adrian Cioroianu, *Revoluția din '89 ca experiență personală* (<https://www.youtube.com/watch?v=9sbFVHk-MfM&t=138s>, accesat la 14.08.2025).

³² Conform interviului realizat de istoricul Constantin Corneanu cu lt. maj. Alexandru Grumaz, Ionel Dumitrescu se afla în Piața Palatului. <https://www.youtube.com/watch?v=pi-m56oBx4g>, accesat la 13.09.2025.

³³ 21 decembrie 1989 – ultimul discurs a lui Ceaușescu (<https://www.youtube.com/watch?v=geo2V9p6u88>, accesat 20.09.2025).

³⁴ *Armata Română în Revoluția din decembrie 1989. Studiu documentar preliminar*, București, Editura Romfel, 1994, p. 59.

³⁵ Alesandru Duțu, *op. cit.*, pp 137-138.

Ceaușescu, s-a constituit un Comandament Militar, format din ministrul Apărării Naționale, ministrul Afacerilor Interne, Șeful Securității Statului și cel responsabil pe București, care avea misiunea de a coordona forțele de ordine și de a restabili liniștea în capitală³⁶.

În jurul orei 13.30, la București începuseră deja altercații între manifestanți și forțele de ordine. Ciocnirile cele mai violente au avut loc în zona Bulevardului Magheru. Cel mai dramatic eveniment s-a desfășurat în jurul orei 16.30, când șoferul unui camion DAC, plin cu muniție, care se deplasa dinspre rondul din Piața Universității către Intercontinental a fost rănit în cap cu o cărămidă, ceea ce a condus la pierderea controlului asupra autovehiculului. Anghel Bedros rememorează acele clipe astfel: „Din spate am auzit țipete și un bubuit de motor și, tot în același timp, persoane care strigau «mașina, mașina». Instinctiv am întors capul peste umărul drept și am văzut un camion de armată cu prelată. Lumea țipa și fugea în stânga și în dreapta. Am rămas încremenit văzând cu ce viteză înainta. Apropriindu-se am distins mai bine marca DAC și faptul că avea ambele parbrize cu spărturi rotunde în centrul fiecăruia. Nu avea farurile și luminile de poziție aprinse și nici în cabină nu lumina nimic [...] În acele momente acel vehicul a intrat în plin, lovind și strivind mai mulți tineri. Am încremenit cu palmele pe față [...] Mă aplec și văd pe un băiat cu părul șaten ondulat, îmbrăcat cu un pulovăr roșu mai închis, ghemuit cu genunchii la gură care urla de durere, având mâinile strânse în jurul bazinului [...] Lumea țipa și deja se crease un semicerc în jurul celor căzuți. Am făcut apel la cei din jur să pună mâna pe cei căzuți și să-i ducem pe trotuar. Uitându-mă la cei căzuți [...] era o fată nu prea înaltă, blondă, cu părul până pe umeri, îmbrăcată cu un balonzaid din terciot de culoare crem (...) o auzeam gemând și o mică porțiune m-a ajutat dând din picioare spre înapoi, dar foarte puțin, fiindcă în acele momente a leșinat și am reușit să o țin strâns de sub subțiori și de îmbrăcăminte. M-am oprit pentru o secundă și am strigat «ajutați-mă». Îmi dădeam seama că acea fată a leșinat sau a murit în mâinile mele»³⁷. Incidentul s-a soldat cu șapte morți și cinci răniți³⁸. În următoarele momente, manifestanții și forțele de ordine ajung față în față, iar o parte din militari intră în panică și încep să tragă fără comandă rezultând alte opt persoane decedate prin împușcare³⁹.

³⁶ *Ibidem*, p. 138.

³⁷ Romulus Cristea, *Mărturii de la Baricadă*, București, Editura România pur și simplu, 2007, pp. 71-73.

³⁸ Alesandru Duțu, *op. cit.*, p. 144.

³⁹ *Ibidem*.

Construirea Baricadei de la Inter

În aceste împrejurări, în jurul orei 17.00, în zona restaurantului Dunărea, a început construirea unei baricade, sub coordonarea lui Dumitru Dincă, Dan Iosif, Romeo Raicu, Ionel Pop și Radu Silaghi. Într-un interviu realizat de istoricul Viorel Domenico cu Dumitru Dincă, publicat în „Caietele Revoluției”, acesta rememorează cum și-a început ziua de 21 decembrie și cum a apărut ideea unei baricade⁴⁰. Auzind despre evenimentele de la Timișoara, Dumitru Dincă a vrut să meargă în orașul de pe Bega pentru a se alătura manifestației, însă din cauza lipsurilor financiare nu și-a permis să-și cumpere un bilet de tren. Așa că a decis să confecționeze manifeste începând cu 20 decembrie, iar mai apoi, când a văzut la televizor că mitingul a fost deturnat, a decis să meargă în Piața Universității și să se alătore manifestanților⁴¹.

Ajuns în zona centrală în jurul orei 13.00, Dumitru Dincă a mers mai întâi în fața clădirii Universității din București, în zona statuiilor, unde a încercat să convingă câțiva dintre participanții de la miting să organizeze o mișcare de protest, însă fără succes. În schimb, a decis să se îndrepte spre Piața Palatului, unde știa că se desfășura mitingul și unde spera că o să găsească mai multe persoane. Scutierii baricadaseră trecerea pe bulevard, însă a reușit să treacă de aceștia și să meargă pe strada Academiei. În dreptul bisericii de la Facultatea de Arhitectură s-a întâlnit însă cu un nou cordon al forțelor de ordine, care i-au comunicat că în zona Pieței Palatului nu mai era nimeni. Astfel, s-a reorientat spre zona Hotelului Intercontinental, unde știa că erau cazați turiștii străini și în vecinătatea căruia se afla Ambasada Statelor Unite ale Americii la București. Ajuns în zona fântânilor, acesta vede un grup de persoane în zona străzii Batiștei și decide să li se alătore. Îi întâlnește pe Romeo Raicu și Radu Silaghi. Romeo Raicu îi pusese pe cei din grupul de persoane în care se afla să îngenuncheze în fața cordonului format din forțe de ordine. Grupul de persoane din zona străzii Batiștei intră în dialog cu forțele de ordine și le pun flori în arme pentru a calma situația tensionată.

Dându-și seama că trăiește momente unice pe care trebuie să le exploateze, Dumitru Dincă a încercat să catalizeze spiritele și să organizeze o mișcare de rezistență. Așa că acesta începe să le vorbească celor prezenți despre evenimentele care au avut loc la Timișoara și despre evoluțiile politice care au avut loc în Polonia, Cehoslovacia, Republica Democrată Germană și Ungaria. Conform mărturiilor sale, acesta este și momentul în care începe să

⁴⁰ Interviul realizat de Viorel Domenico cu Dumitru Dincă, *Mărturii de la Baricadă* în „Caietele Revoluției”, nr. 1 (14)/ 2008, pp. 30-43.

⁴¹ *Ibidem*, pp. 30-31.

fie scandat „Jos comunismul”. Pentru a avea mai multă vizibilitate și pentru a capta atenția mai multor persoane, acesta decide să se urce pe semnul de „Parking” din dreptul Hotelului Intercontinental. Alexandru Clincea, participant la eveniment rememorează astfel: „Un tânăr brunet, îmbrăcat cu un flanel verde, s-a urcat pe construcția metalică cu inscripția PARKING din fața restaurantului Dunărea și scanda de acolo, împreună cu cei de jos”⁴². Din acel loc, Dumitru Dincă ține un discurs în care le transmite protestatarilor că a auzit că vor urma să se alăture demonstrației și muncitorii de la uzinele „Republica” și „23 August”, sperând că va crea în acest fel un sentiment de unitate și coeziune.

După discurs, unul dintre tinerii din jurul lui Dumitru Dincă sugerează că ar trebui ca grupul să se organizeze. Astfel, lui Dumitru Dincă i-a venit în minte exemplul Timișoarei, care deja avea Frontul Democratic Român, însă acesta face o confuzie și creează o structură sub denumirea de „Frontul Unit Muncitoresc”. Totodată, pentru a-i determina pe ceilalți să se alăture inițiativei, decide să întocmească o listă de persoane cu nume sonore, care vor fi incluse în această structură și, mai apoi, îi întreabă pe oamenii din jurul său cum îi cheamă pentru a le striga și lor numele. Din cauza fricii și a incertitudinii care plana printre aceștia, la întrebarea pusă de Dumitru Dincă, au răspuns doar Romeo Raicu, Liviu Crăciun Viorel, cel care îi spusese lui Dumitru Dincă că ar trebui să se organizeze și Petre Ioan, responsabil al restaurantului Tic-Tac. Văzând reticența oamenilor din jur, grupul format în jurul lui Dumitru Dincă decide că ar trebui ca mesajul despre platforma lor să fie auzit de către toți cei prezenți în fața hotelului, așa că încep să caute mijloace prin care să se facă auziți⁴³.

Una dintre variantele pe care revoluționarii au încercat-o în eforturile lor prin care doreau să-și facă revendicările auzite a fost un burlan de la clădirea Universității din București, smuls de unul dintre participanți, care spera că prin intermediul acestuia vor putea amplifica sunetul. O altă variantă a fost o goarnă confecționată dintr-un carton, însă niciuna dintre cele două soluții nu a avut efectul scontat. Văzând încercările revoluționarilor, un tânăr a mers la Dumitru Dincă și i-a spus că are acasă o portavoce de la tatăl său care lucra la construcția Casei Poporului, doar că nu avea baterie. În perioada în care acel tânăr a plecat acasă să aducă portavocea, un alt tânăr de 30 de ani a venit la Dumitru Dincă și la Liviu Crăciun Viorel și le-a spus că este subofiter de Securitate și fusese trimis de colegi acolo, dar că el credea în discursul lui Dumitru Dincă și voia să-i ajute. Dumitru Dincă îi spune că, dacă el chiar credea

⁴² Romulus Cristea, *op. cit.*, p. 135.

⁴³ Interviu realizat de Viorel Domenico cu Dumitru Dincă, *Mărturii de la Baricadă* în „Caietele Revoluției”, nr. 1 (14)/ 2008, p. 35.

ce spusese și vrea să-i ajute, avea nevoie de o baterie auto. Tânărul a reușit să aducă portavocea și securistul să facă rost de baterie, însă tot nu au putut să o pornească întrucât nu aveau cabluri cu care să le conecteze. După ce au găsit și niște cabluri, Dan Iosif începe să le vorbească participanților despre Frontul Unit Muncitoresc și despre platforma-program pe care reușiseră să o elaboreze. Dan Iosif a recitat periodic punctele platformei-program, așa că au început să se alăture din ce în ce mai mulți participanți. După cum afirma Dumitru Dincă, numărul de participanți era foarte important deoarece oferea sentimentul de unitate și coeziune: „Eu de unul singur nu pot să fac o Revoluție. Dacă oamenii aceia nu existau acolo, eu nu puteam să fiu revoluționarul Dumitru Dincă”⁴⁴. Văzând că la inițiativa lor aveau din ce în ce mai mulți oameni, revoluționarilor le-a venit ideea construcției unei baricade.

Conform mărturiei lui Dan Iosif, construcția baricadei a început în jurul orei 17.00 „cu mese de la Dunărea și Pescarul [...] coșurile de gunoi erau puse, a fost adus un cărucior de Aprozar, încet-încet am început să ne organizăm și oamenii au început să asculte de mine, pentru că am fost unul dintre cei care au reușit să depășească chiar granița nebuniei [...] Au început să fie puse și mașini în baricadă, încet-încet s-a format o baricadă care practic ne-a departajat [...] Ieșirea din strada Batiștei a fost bine blocată de un șofer care avea o izotermă, un tir metalic. Apoi erau câteva containere, câteva microbuze, o mașină mai mare de transportat materiale de construcții, urma basculanta despre care generalul Hortopan ne acuza că i-am dat drumul spre trupe, dar nu e adevărat”⁴⁵. Zona aleasă pentru construcția baricadei era mai mult o delimitare imaginară între forțele de represiune și manifestanți, amplasată între zona gurii de metrou de pe strada Batiștei și restaurantul Dunărea. Conform celor rememorate de Dan Iosif, dacă vreunul dintre protestatari depășea această zonă, forțele de ordine interveneau și băteau cu bestialitate: „Ieșea câte un individ, dacă reușea să prindă pe unul de-al nostru de păr, era tras, primul lucru, era lovit între omoplați, pus jos și târât. La început i-au aruncat în fața fostului Minister al Comerțului Exterior, după aceea i-au dus la Negoiu și aș vrea să-l corectez pe domnul Sergiu Nicolaescu. Primul om împușcat nu a murit la Negoiu. Doi au fost cei împușcați care au murit în fața Bisericii Krețulescu, unul dintre ei a fost dezbrăcat și cămașa lui plină de sânge a fost ridicată și s-a strigat: «Uitați cum omoară copiii!»”⁴⁶.

Până la lăsarea serii, forțele de ordine nu au avut o reacție unitară, ci au întreprins acțiuni al căror scop era acela de a intimida manifestanții: au

⁴⁴ Interviu realizat de Viorel Domenico cu Dumitru Dincă, *Mărturii de la Baricadă* publicat în „Caietele Revoluției”, nr. 1 (14)/ 2008, p. 39.

⁴⁵ Cătălin Ranco Pițu, *op. cit.*, p. 64.

⁴⁶ Constantin Corneanu, *op. cit.*, p. 616.

lansat TAB-uri cu viteză, au stropit participanții cu un amestec de soluție urât mirositoare și apă⁴⁷. Ștefan Boșnigeanu, participant la Baricadă, afirmă că „în jurul orei 18.00, în timp ce noi scandam lozinci, forțele de reprimare ne-au asaltat cu focuri de mitralieră pe durata a câteva minute. Eu, aflându-mă la aproximativ 7 metri față de forțele de armată și miliție, înspăimântat de aceste focuri de armă, m-am culcat la pământ și m-am adăpostit sub o mașină. În acest timp, m-am trezit că mă trage cineva de picioare «scoală domnule că au tras cartușe oarbe». A trecut dinspre Universitate spre Romană un TAB pe care s-a suit din mers un tânăr. Sesizându-l, conducătorul TAB-ului a frânat brusc și l-a aruncat pe asfalt. În acest moment eu, împreună cu câțiva tineri, l-am luat pe brațe, l-am urcat într-o Dacie și a fost transportat la Spitalul Colțea. Imediat au mai apărut două camioane cu soldați, iar când a venit și al treilea camion în jurul orei 19.00, conducătorul criminal de la volan, când s-a apropiat de trupe a accelerat și a intrat în plin peste oameni. Câțiva tineri au încercat să ia victimele, dar forțele de represiune au tras rafale de armă și au mai omorât și alte persoane nevinovate. După toate aceste încercări de intimidare, nu pleca nimeni și am început să ne încurajăm unii pe alții strigând: «Nu plecăm, nu plecăm!», «Fără violență!», «Armata e cu noi», «Moarte pentru libertate!»⁴⁸.

Văzând că măsurile menite să-i descurajeze pe manifestanți nu au avut efecte, comandanții forțelor de reprimare au decis să schimbe tactica. Începând cu ora 19.00, forțele de ordine au amplificat acțiunile de reprimare a protestatarilor, întrucât militarii primiseră ordin să intensifice focul și să tragă în sus cu cartușe trasoare. Conform raportului Procuraturii Militare, după ora 19.00, forțele de ordine nu au tras doar izolat, la adăpostul perdelei de fum sau de către persoanele infiltrate, ci forțele din dispozitiv, arondate Ministerului de Interne sau Ministerului Apărării Naționale, au tras în manifestanți⁴⁹. Manifestanții arestați au fost bătuți cu bestialitate, strânși și duși spre centrele de colectare care se aflau în mai multe puncte ale zonei centrale. După ce erau bătuți încă o dată, aceștia erau trimiși către sediul Miliției și, în final, la Jilava⁵⁰. Veronica Radu, cazată la etajul șase al Hotelului Athénée Palace, rememorează astfel: „Am văzut cu groază felul în care tineri manifestanți, prinși prin manevre la care s-au folosiți și câini, erau loviți bestial cu picioarele, arme sau bastoane, în pânțe și în cap. Cei ce loveau erau agenți în civil și [ai] miliției. După aceea, victimele erau băgate în IMS-uri albastre cu gratii. Între

⁴⁷ Ion Bucur, *București 21/22 decembrie 1989. Noaptea Represiunii* în „Caietele Revoluției”, nr. 3-4 (77-78)/ 2019 p. 13.

⁴⁸ Romulus Cristea, *op. cit.*, p. 131.

⁴⁹ Ion Bucur, *București 21/22 decembrie 1989.....*p. 14.

⁵⁰ Theodor Zavalaș, *Bucureștiul se revoltă* în „Caietele Revoluției”, nr. 3 (47)/ 2013, p. 9.

maltratați – o tânără cu scurtă roșie și un bărbat cu căciulă brumărie. Violența loviturilor a fost incredibilă și fără altă justificare decât dorința de a-i distruge. Toți cei care priveau plâneau. Cred că mulți dintre cei astfel loviți nu au putut supraviețui”⁵¹.

Între orele 18.00 și 21.00 au existat mai multe încercări de spargere a baricadei. Prima încercare, care a avut loc în jurul orei 18.00, a eșuat. Dan Iosif rememorează astfel acele momente tragice: „În momentul în care ei au încercat să străpungă baricada, au trimis două TAB-uri. Unul a încercat să lovească în zona Pescărușul. Pe partea dreapta venind dinspre Romană. A rămas agățat în ceva de la una din mașinile pe care a izbit-o. În momentul ăla s-a aruncat cu cocteiluri Molotov. Lângă TAB se afla un camion al IREB-ului, cum se numea pe atunci Electrica, și înăuntru erau o anvelopă și un colac gros de cablu, de doi toli. Sticla a căzut drept în mijlocul anvelopei. Vă dați seama cum s-a întins focul. Era, cred, șase seara. Se înnoptase. În acel moment a venit un alt TAB, să lovească baricada spre Intercontinental, la ieșirea din metrou. Cineva a adus o șă (n.n. mașină de mare tonaj) pe care erau butoaie cu motorină. Când a venit, l-am întrebat pe șofer: «Știi să faci un derapaj controlat?». «Da». Am desfăcut toate bușoanele de la butoaiile cu motorină, a intrat cu derapaj controlat, a izbit baricada și a rămas acolo. Niște butoaie s-au răsturnat. Când TAB-ul a venit, cineva a aruncat un Molotov și a luat foc tot TAB-ul. Da, victoria supremă. A fost așa ceva...vă dați seama, am reușit să distrugem mașina de luptă a inamicului. Imaginea se vede, în filmul prezentat de domnul Tucă, filmul de la Sahia, se văd pompierii, stingeau. Dacă nu-l inundau, exploda muniția din TAB și nu știu ce s-ar fi întâmplat cu noi acolo. Nu știu. Când au văzut că e groasă, n-au mai încercat cu utilaje. Și noi tot peroram pe acolo, fiecare făcea guverne, era domnul doctor Filpoi și scria lista conducătorilor, pe spinarea mea și pe-a altora și prima proclamație. Care nu diferă mult de proclamația de la Timișoara”⁵².

La ora 18.00, Nicolae Ceaușescu a decis organizarea unei teleconferințe cu activul de partid, de stat și cu reprezentanții structurilor de forță, în care a reiterat ideea că România trecea printr-o încercare de destabilizare orchestrată din exterior, menită să afecteze integritatea și independența țării, ceea ce conducea la decretarea mobilizării generale pentru a lichida în cel mai scurt timp aceste acțiuni⁵³. În acest context decide constituirea unui Comandament Militar Unic, format din ministrul Apărării Naționale, ministrul de Interne, șeful Departamentului Securității Statului, șeful Securității Municipiului

⁵¹ *Ibidem*.

⁵² Constantin Corneanu, *op. cit.*, p. 617.

⁵³ *Ibidem*.

București și Șeful de Stat-Major al Gărzilor Patriotice, coordonat de Vasile Milea, ministrul Apărării Naționale. Totodată, din ordinul lui Milea, a fost înființată o grupă operativă a MAPN, care avea ca scop informarea ministrului cu evoluția evenimentelor din teren și transmiterea ordinelor acestuia către trupele de pe teren, formată din colonelul Dumitru Folescu, colonelul Cornel Bărbulescu, locotenent-colonelul Miron Iordache și maiorul Mircea Enăchescu, care și-a desfășurat activitatea în sediul CC al PCR. Cu toate că ministrul Apărării Naționale trebuia să aibă legături directe și cu Ministerul de Interne și Departamentul Securității Statului, pentru a exista o comandă unică, care să permită o mai bună coordonare în teren, acest lucru nu s-a întâmplat din cauza unor motive ce țineau fie de conspirativitate, fie de orgoliile personale. Fostul colonel de miliție Ion Suceavă, devenit general după 1989, rememorează astfel atmosfera din teren: „În Piața Romană era o bulibășeală de nedescris. Toți trimiseseră trupe în oraș, dar nu era un coordonator, un comandant unic. Era armată, miliție, gărzi patriotice, securitate. Fiecare cu comanda lui, cu șeful care-l trimisese și care se afla la birou, în timp ce pe teren nu exista cineva care să conducă toate aceste forțe spre o acțiune unitară. Practic, nu conducea nimeni. Eu venisem cu 40 de ofițeri de la IGM și am stat undeva, mai la dos: nu ne băgam, să vedem cum evoluează treburile. Prin stație auzeam mereu apelurile lui Marin Bărbulescu, șeful Miliției Capitalei: Recoltați, recoltați! Adică, arestați, arestați. La un moment dat îl văd pe generalul Geanu Bucureșcu, în civil, adjunct al Ministrului de Interne. Mă duc la el și când mă vede, mă întreabă: «Mă, ție îți place ce este aici?». «Nu, da ce să fac?». Iar el n-a zis nimic, a plecat, s-a pierdut printre manifestanți. Deci nimeni nu făcea nimic. Doar manifestanții... lozinci, chestii de-astea. TAB-urile armatei, la fel, pe loc repaos, mai sfârâiau ele din când în când, adică porneau motoarele, dar nu ca să plece, așa, să se afle în treabă. Eu fiind cel mai mare în grad, ar fi trebuit să preiau comanda în zonă, să acționez într-un fel. Dar, în fața oamenilor – și erau oameni serioși, maturi care ieșiseră în stradă nu de prea bine și de prea mult – intrasem în panică. Știam ce fusese și ce încă era la Timișoara, așa că singurul meu gând atunci și acolo era cum să mă salvez, cum să nu mă implic, cum să plec mai repede din vulcan fără să las în urma mea morți și răniți”⁵⁴. În consecință, lipsa de coordonare și haosul din rândul forțelor de ordine a condus la amplificarea tensiunilor și la creșterea numărului de victime, însă a arătat și limitele de reacție ale aparatului represiv.

Unitățile MAPN, cele ale Ministerului de Interne și ale Departamentului Securității Statului au pus în practică dispozițiile lui Nicolae Ceaușescu și au

⁵⁴ Ion Bucur, *Cartea Represiunii 1989*. Ediția a II-a. Revăzută și adăugită, București, Editura IRRD 1989, 2014, pp. 145-146.

trecut la intensificarea acțiunilor de reprimare a manifestanților. Ion Dumitru, participant la baricadă, își amintește că „se apropia deja de miezul nopții cred, că era ora 10.30-11.00 când dintre soldații din față am auzit un individ care mergea printre ei și spunea să se pregătească să încarce armele. Mi-am dat seama că la adăpostul întunericului vor trece la acțiune. Am trecut înapoi după baricadă și am strigat tare «Fraților, vor trage în noi ca la Timișoara». În momentul acela Dan Iosif încerca să se urce pe un camion strigând la soldați să nu tragă. În clipa următoare a început să se tragă în sus cu gloanțe trasoare de război, odată cu ele aruncându-se cu grenade lacrimogene. Una dintre ele a explodat la 2-3 metri de mine rănind câteva persoane. În clipa următoare am scos căciula, am pus-o pe față și m-am retras lângă un pom, pe trotuarul de la Dunărea deoarece simțeam că pic jos. Mi-am revenit imediat și am ajutat să ridic pe cei de jos și să-i scot din raza de acțiune a fumului de gaz lacrimogen. Ne-am îndepărtat puțin de baricade strigând toți în cor «Ucișilor», «Jos tiranul», «Nu plecăm acasă, morții nu ne lasă» și altele. Gloanțele zburau haotic în drumul lor, loveau Intercontinentalul, sau se ciocneau și ricoșau începând să rănească manifestanții care erau duși la Spitalul Colțea pe brațe. [...] S-au desfăcut rezervoarele de la mașini și s-au aprins diverse materiale, luminându-se locul. După miezul nopții s-au reluat tragerile, de data aceasta în mișcare, toate forțele militare, inclusiv tanchetele cu șenile care încercau să străpungă baricada»⁵⁵.

În timp ce manifestanții erau asaltați de forțele de ordine cu gloanțe, se pregătea distrugerea baricadei. Astfel, în jurul miezului nopții, baricada a fost străpunsă de tancuri: către orele 23.30, dinspre Piața Universității se deplasa un autocamion-basculantă cu viteză mare, farurile fază lungă aprinse chiar pe centrul bulevardului. Șoferul a sărit din aceasta, dar a tras și de volan spre stânga. Mașina s-a oprit într-un copac aflat în dreptul intrării în parcajul de mașini [...] S-a profitat de acest moment, tancurile au trecut peste baricadă, fără să se producă contactul cu manifestanții, aceștia au început să fugă către ceasul din Piața Universității. O parte au intrat în stația de metrou Universitate, iar alții au continuat să fugă către Piața Rosetti și Piața Unirii. Cele 3 tancuri au ocupat poziții, unul la Piața Universității și două la Piața Rosetti. Forțele care erau în contact cu manifestanții i-au urmărit, au blocat căile de acces în stația de metrou, mai puțin ieșirea spre Muzeul de Istorie»⁵⁶. Bilanțul tragediei, până la ora 03.00, a fost de 48 de oameni uciși și răniți peste 100 prin împușcare⁵⁷.

Dan Iosif, unul dintre liderii Baricadei, își amintește că „pe la ora 00.00, pot să vă spun cu sinceritate și frică de Dumnezeu că cineva a dat ordin

⁵⁵ Romulus Cristea, *op. cit.*, p. 143.

⁵⁶ Constantin Corneanu, *op. cit.*, p. 623.

⁵⁷ Alesandru Duțu, *op. cit.*, p. 151.

să se tragă în plin, să nu se mai țină cont de nimic. Și spun acest lucru pentru că în jurul orei 00.00, au început să apară primele victime împușcate în zona pieptului. Până atunci, mai cădea câte unul ici acolo (sic!), împușcat în picior și vă spun sigur că s-a tras de pe clădiri, adică pe clădirile Pescarul și Dunărea, spun acest lucru pentru că sunt trăgător de elită. Unghiul de incidență al glonțului, mie îmi spune de unde se trage. Oamenii erau împușcați în mușchiul piciorului, din față, de sus în jos, iar glonțul ieșea în apropiere de articulația genunchiului [...] Dar după ora 00.00 au început să tragă în plin. Mă aflu cu portavocea în mijlocul străzii și vorbeam de acolo mulțimii, pentru că, să vă spun cinstit, nu știu dacă am fost 100 de oameni la ora 00.00 când a început să se tragă și să se arunce cu grenade lacrimogene. Le-am spus să-și pună la nas îmbrăcămintea care era udă și să respire prin ea, iar grenadele să le arunce înapoi [...] Generalul Hortopan declară că nu au putut să facă nimic datorită (sic!) gazelor lacrimogene care îi sufocau, ceea ce este o minciună sfruntată. Gazele îi sufocau într-adevăr, pentru că noi am avut curajul să aruncăm înapoi la ei toate grenadele pe care le prindeam, aveam mâinile arse. Dacă au văzut că nici așa nu fac față au început să tragă în noi, în plin [...] Au început să pice unul câte unul [...] Pe un băiat l-au împușcat exact în coșul pieptului, care este foc de lunetist, tras cu multă precizie. În jurul orei 01.30 eram pe baricadă și mi-am dat seama că urmează ceva bine gândit pentru ei și rău pentru noi, pentru că s-a dat comandă, iar trupele de ordine din fața baricadei s-au despărțit în stânga și dreapta și au lăsat culoar liber. Dinspre strada Onești, erau masate tancurile acolo, și au plecat două tancuri, primul a intrat în baricadă cu o viteză de 45-50 Km./h, deci viteza maximă pe care o puteau prinde acele T-34 din timpul războiului. Baricada a spulberat-o ca pe o coajă de nucă [...] Primul tanc care a spulberat baricada s-a dus în jos către Piața Unirii, cel de-al doilea care a trecut, a trecut prin breșă, a acroșat una din laturi, a ajuns la intersecția cu Republicii și când a ajuns în stația din fața Ministerului Agriculturii, a început să tragă cu mitraliera din dotarea tancului și s-a dus către Rosetti, se vede clar pe caseta filmată cum oamenii cad [...] Sigur că ne-a împrăștiat, dar cei care am fost lideri la baricadă ne-am înțeles ca a doua zi dimineață să ne întâlnim acolo, aducând cu noi cât mai mulți oameni”⁵⁸.

În dimineața zilei de 22 decembrie, în zona Intercontinental nu a mai rămas nicio urmă care să amintească de baricadă. Sub comanda lui Barbu Petrescu, lucrătorii de la salubritate au început să spele străzile de sângele manifestanților uciși și răniți în seara zilei de 21 decembrie și să acopere

⁵⁸ Cătălin Ranco Pițu, *op. cit.*, pp. 65-66.

cu vopsea înscrisurile făcute de revoluționari⁵⁹. Conform corespondentului agenției TASS la București, jurnalistul Nikolai Morozov, în Piața Universității „n-a rămas nici o urmă de mașini incendiate, de baricade, chiar și de gunoi – totul a fost curățat și spălat, ca și cum noaptea trecută aici nu s-ar fi întâmplat nimic. Trecătorii se grăbeau pe trotuare ascunzându-și privirile, pe fețele lor încremenise expresia amestecată de teamă și curiozitate, toată atmosfera era apăsătoare și deprimantă”⁶⁰. Cu toate că baricada a fost dărâmată, spiritul de rezistență al manifestanților și dorința de schimbare a supraviețuit, iar participanții au continuat lupta, mobilizând muncitorii din cartierele muncitorești. Astfel, la ora 7.00 coloanele formate din zeci de mii de muncitori din cartiere precum Pantelimon, Militari, Grivița sau Berceni au început să se îndrepte spre centrul orașului scandând „Jos tiranul” , „Jos Ceaușescu”⁶¹.

Concluzii

Baricada de la Intercontinental, construită în noaptea dintre 21 și 22 decembrie 1989, a reprezentat un moment de cotitură fundamental în evoluția evenimentelor din acel final de decembrie sângeros. Baricada nu a constituit doar o confruntare fizică între participanți și forțele de represiune, ci și o confruntare simbolică între un regim aflat în disoluție și o societate civilă care începea să-și redescopere capacitatea de acțiune colectivă. Destrămarea baricadei, marcată de violențe, arestări și pierderea a numeroase vieți omenești, nu a însemnat și înfrângerea spiritului de rezistență al românilor. Ci, dimpotrivă, sentimentul de coeziune din acea noapte s-a transformat într-un impuls mobilizator care a depășit limitele zonei centrale. Cei care au supraviețuit represiunii din noaptea de 21 spre 22 au devenit agenți ai schimbării, contribuind la mobilizarea masivă a muncitorilor din marile întreprinderi din București.

Din perspectiva raporturilor interne de putere, baricada a scos la iveală incapacitatea regimului Ceaușescu de a asigura o comandă unică și eficientă asupra structurilor represive. Haosul decizional, lipsa de coordonare și subordonare între Armată, Miliție, Securitate și Gărzile Patriotice, precum și rivalitățile și orgoliile instituționale și personale au subminat capacitatea de reacție a statului. Criza a culminat în dimineața zilei de 22 decembrie 1989, cu sinuciderea ministrului Apărării Naționale, generalul-colonel Vasile Milea, act care a determinat o destabilizare definitivă a aparatului de putere

⁵⁹ Alesandru Duțu, *op. cit.*, p. 151.

⁶⁰ Nikolai Morozov apud Constantin Corneanu, *op. cit.*, p. 626.

⁶¹ Alesandru Duțu, *op. cit.*, p. 153.

și a accelerat procesele de defecțiune și demobilizare din rândul structurilor militare. În acest context, părăsirea clădirii Comitetului Central de către Nicolae Ceaușescu a reprezentat nu doar o reacție individuală de panică, ci a simbolizat prăbușirea autorității supreme a regimului.

Prin urmare, Baricada, așa cum am demonstrat de-a lungul studiului, nu ar trebui analizată ca un episod de violență urbană care face parte din Revoluție, ci ca un moment de convergență între rezistența socială și procesul de dezintegrare politică în care se afla regimul Ceaușescu. Aceasta a marcat tranziția de la o formă latentă de contestare la o mișcare deschisă și articulată împotriva regimului comunist. Din această perspectivă, Baricada din seara zilei de 21 decembrie ar trebui interpretată ca un moment fondator al prăbușirii regimului Ceaușescu din România, reflectând atât incapacitatea mecanismelor de control ale statului de a face față unei crize, cât și renașterea conștiinței colective și a voinței de schimbare politică a românilor. Dorința de schimbare a fost o constantă a Revoluției Române din Decembrie 1989, fapt ce se poate observa în toate documentele programatice elaborate în acele zile⁶².

Bibliografie

I. Lucrări de specialitate

1. „Caietele Revoluției”, nr. 2/ 2005;
2. „Caietele Revoluției”, nr. 5(7)/ 2006;
3. „Caietele Revoluției”, nr. 1 (14)/ 2008;
4. „Caietele Revoluției”, nr. 3 (47)/ 2013;
5. „Caietele Revoluției”, nr. 3-4 (77-78)/ 2019;
6. BURAKOWSKI, Adam, Gubrynowicz Aleksander, Ukielski Pawel, 1989. *Toamna Națiunilor*, Iași, Polirom, 2013;
7. CODRESCU, Costache et. al., *Armata Română în Revoluția din decembrie 1989. Studiu documentar preliminar*, București, Editura Romfel, 1994;
8. CORNEANU, Constantin, *Victorie însângerată decembrie 1989. Premisele, izbucnirea și desfășurarea Revoluției Române din Decembrie 1989*, Târgoviște, Editura Cetatea de Scaun, 2014;
9. CRISTEA, Romulus, *Mărturii de la Baricadă*, București, Editura România pur și simplu, 2007;

⁶² Dan Vătăman, *Idealurile și aspirațiile populare conținute în documentele programatice ale Revoluției Române din Decembrie 1989 ca fundamente ale transformării statului și societății românești* în „Anuarul Institutului Revoluției Române din Decembrie 1989”, vol. II/ 2024, pp. 13-29.

10. DUMITRESCU, Cristian, *Contextul și desfășurarea Revoluției Române din decembrie 1989 la Craiova: „Știm ce-a fost la Timișoara în „Anuarul Institutului Revoluției Române din Decembrie 1989”, vol. 1/2023;*
11. DUȚU, Alexandru, *Revoluția din decembrie 1989. Cronologie.* Ediția a II-a, revizuită și adăugită, Craiova, Editura Sitech, 2010;
12. MARIA SPIRIDON, Cassian, *Iași, 14 decembrie 1989. Începutul revoluției române*, Ediția a III a revizuită și completată, Iași, Editura Timpul, 2014;
13. NORA, Pierre, *Les Lieux de mémoire*, vol. I, La République, Paris, Editura, Gallimard, 1997;
14. OȘCA, Alexandru, *Dincolo de Rubicon: 1989-Timișoara-1990*, Craiova, Editura Sitech, 2011;
15. POPESCU, Dumitru, *Un fost lider comunist se destăinuie*, București, Editura Expres, 1994;
16. RANCO PIȚU, Cătălin, *Rechizitoriu*, volumul I din 5 aprilie 2019;
17. SCURTU, Ioan, *Revoluția Română din Decembrie 1989 în context internațional*, București, Editura Enciclopedică, 2006;
18. VĂTĂMAN, Dan, *Idealurile și aspirațiile populare conținute în documentele programatice ale Revoluției Române din Decembrie 1989 ca fundamente ale transformării statului și societății românești în „Anuarul Institutului Revoluției Române din Decembrie 1989”, vol. II/ 2024.*

II. Surse web și presă

1. Vladimir Tismăneanu, *Anul 1989 sau cum se naște o situație revoluționară*, <https://www.contributors.ro/anul-1989-sau-cum-se-naște-o-situație-revoluționara>, accesat la 15.08.2025;
2. Constantin Corneanu, Florian Banu, *Omul și timpul: Scrisoarea celor 6* (<https://www.youtube.com/watch?v=-qzLtQUyx74&t=3s>, accesat la 14.07.2025;
3. Nicolae Ceaușescu, *Cuvântarea din 20 decembrie completă* <https://www.youtube.com/watch?v=ioBKBXF3LEY>, accesat la 15.07.2025;
4. Adrian Cioroianu, *Revoluția din 89 ca experiență personală* (<https://www.youtube.com/watch?v=9sbFVHk-MfM&t=138s>, , accesat la 14.08.2025;
5. *21 decembrie 1989-ultimul discurs a lui Ceaușescu* <https://www.youtube.com/watch?v=geo2V9p6u88>, accesat la 20.09.2025;
6. „Scânteia”, 18 octombrie 1989;
7. „Scânteia”, 22 decembrie 1989.